
Evil
God
کلیک‌های حلال و حرام
روح‌الله حبیبیان
رهنما
۱۰۹

بسم الله الرحمن الرحیم

رهنمای ۱۰۹ (کلیک های حرام و حلال)

نویسنده:

روح الله حبیبیان

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رهنمای ۱۰۹ (کلیک های حرام و حلال)

مشخصات کتاب

سرشناسه : حبیبیان، روح الله، ۱۳۴۵ -

عنوان و نام پدیدآور : کلیک های حلال و حرام/ روح الله حبیبیان؛ ویراستار محمدباقر انصاری؛ به کوشش محمدحسین پورامینی؛ تهیه و تنظیم اداره پاسخ گویی به سوالات دینی آستان قدس رضوی.

مشخصات نشر : مشهد: آستان قدس رضوی،شرکت به نشر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری : ۵۶ ص.: مصور (رنگی)؛ ۱۲×۱۷ س م.

فروست : آستان قدس رضوی،شرکت به نشر؛ ۲۲۰۴.

رهنما؛ ۱۰۹.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۰۲-۲۷۰۹-۱

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : چاپ چهارم.

یادداشت : کتاب حاضر اولین بار در سال ۱۳۹۲ تحت عنوان «کلیک های مثبت و منفی» توسط انتشارات آستان قدس رضوی منتشر شده است.

عنوان دیگر : کلیک های مثبت و منفی.

موضوع : فضای مجازی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع : Cyberspace -- Religious aspects -- Islam

موضوع : اینترنت -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع : Internet -- Religious aspects -- Islam

شناسه افزوده : پورامینی، محمد حسین، ۱۳۵۴ -

شناسه افزوده : Pouramini,Muhammad Husayni

شناسه افزوده : شرکت به نشر(انتشارات آستان قدس رضوی)

شناسه افزوده : (Behnashr Company(Astan Quds Razavi Publications

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. اداره پاسخگویی به سئوالات دینی و اطلاع رسانی

رده بندی کنگره : BP۲۳۲/۵/ح۲ک۸ ۱۳۹۶

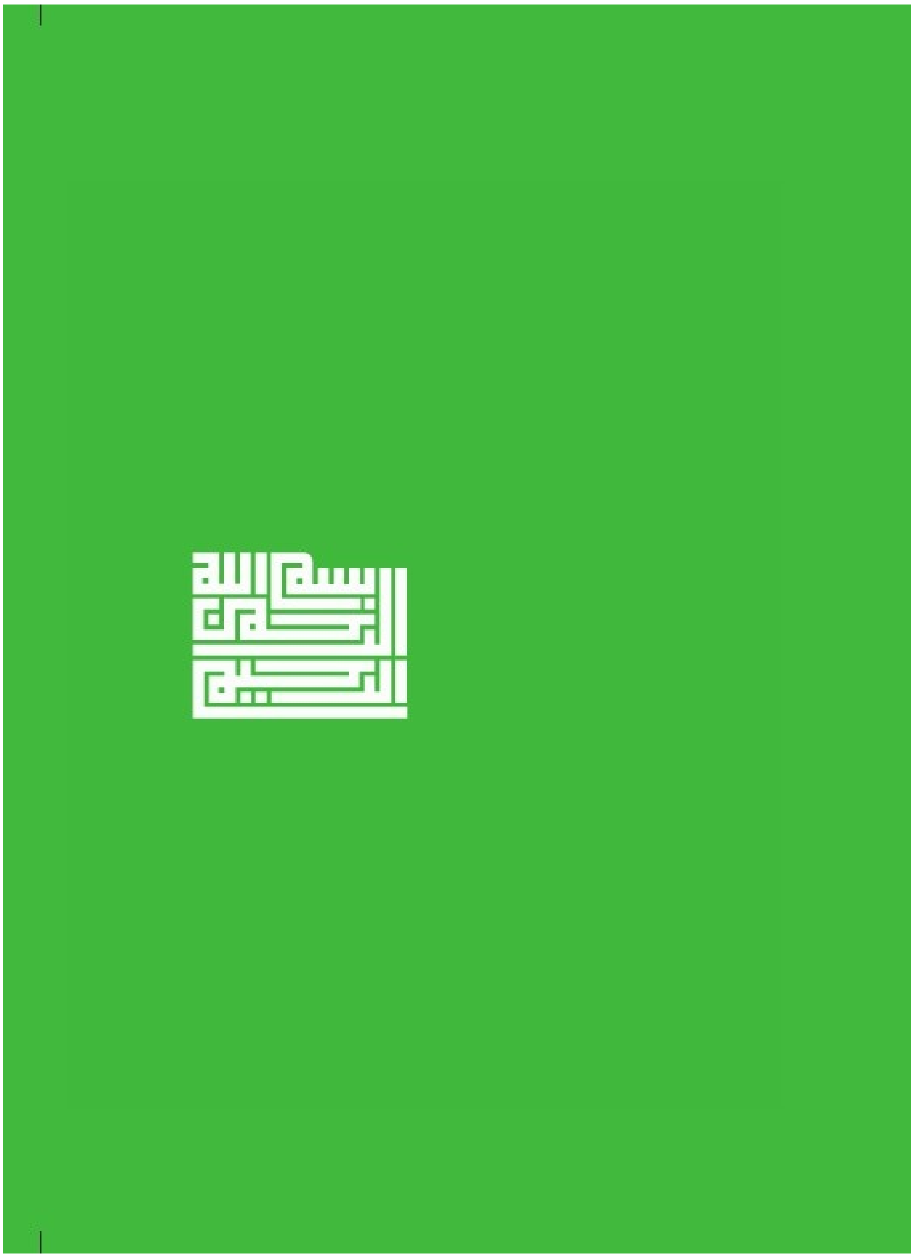
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۵

شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۲۵۶۱۹

ص:۱

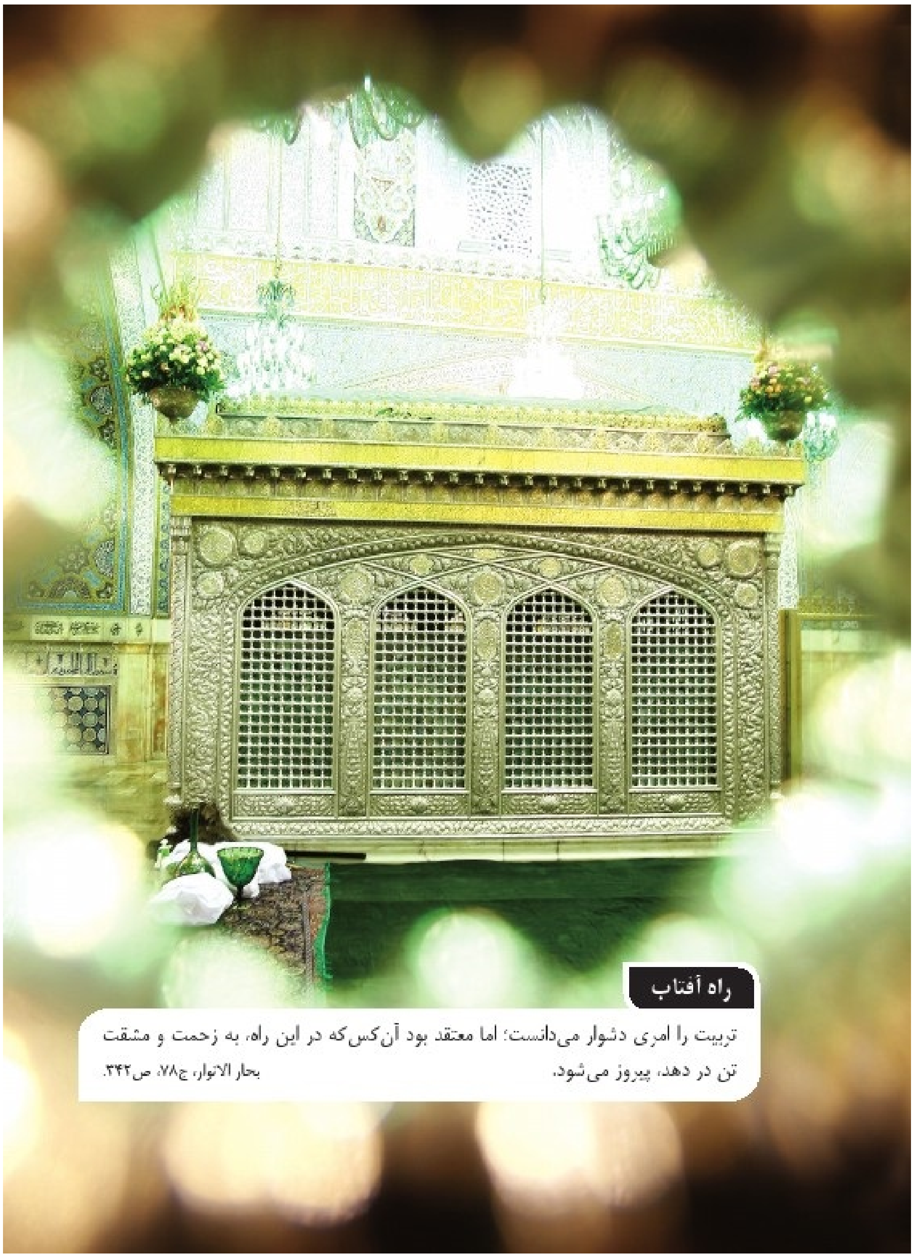
اشاره

تصویر

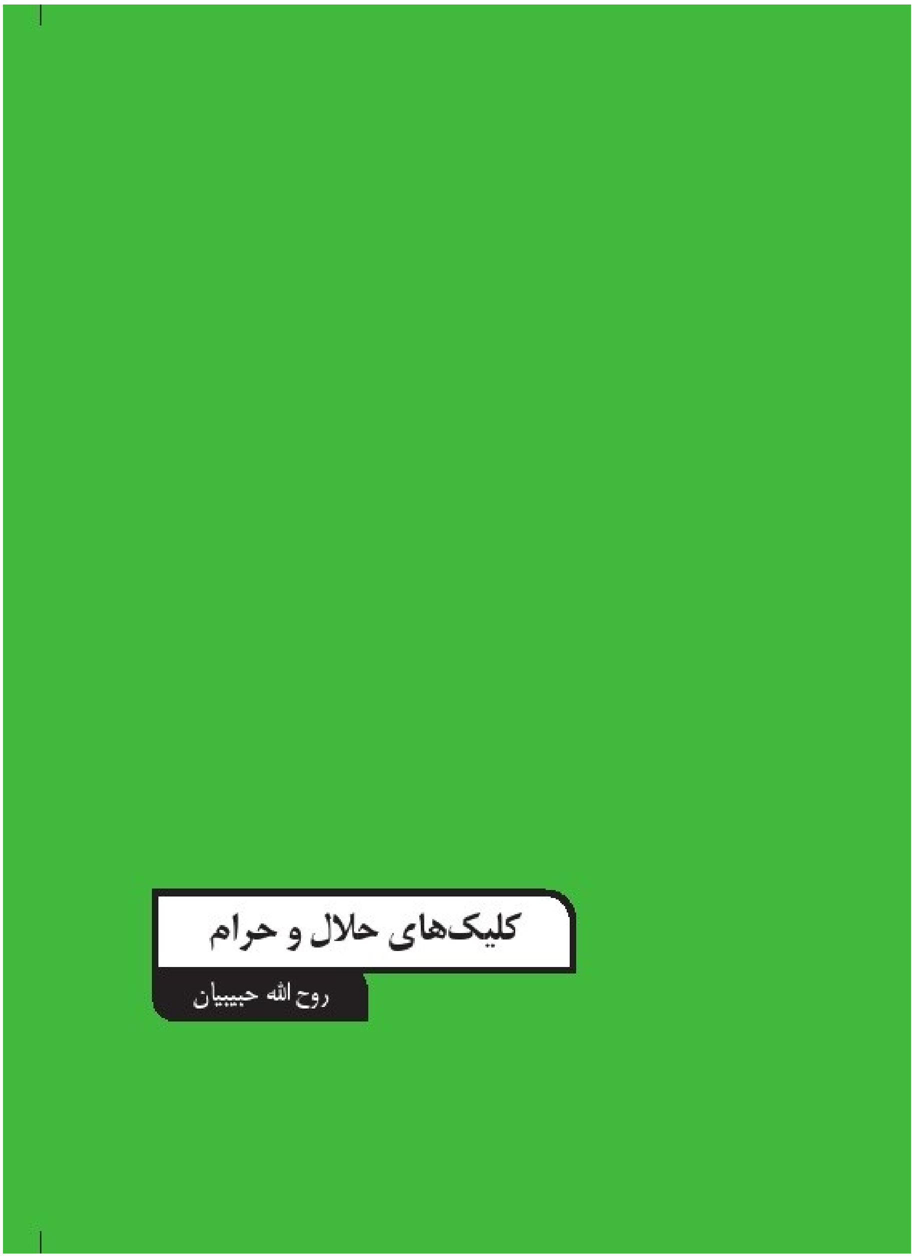
ص:۲

تصویر

راه آفتاب
تربیت را امری دشوار می‌دانست؛ اما معتقد بود آن‌کس‌که در این راه، به زحمت و مشقت تن در دهد، پیروز می‌شود.
بحار الانوار، ج۷۸، ص۳۴۲.

ص:۳

تصویر

ص:۴

دریچه

سؤالاتی که در این مجموعه به آن پاسخ داده خواهد شد:

۱. آیا وب گردی و سرک کشیدن به هر جای دنیای مجازی جایز است؟

۲. استفاده از فیلترشکن چه حکمی دارد؟

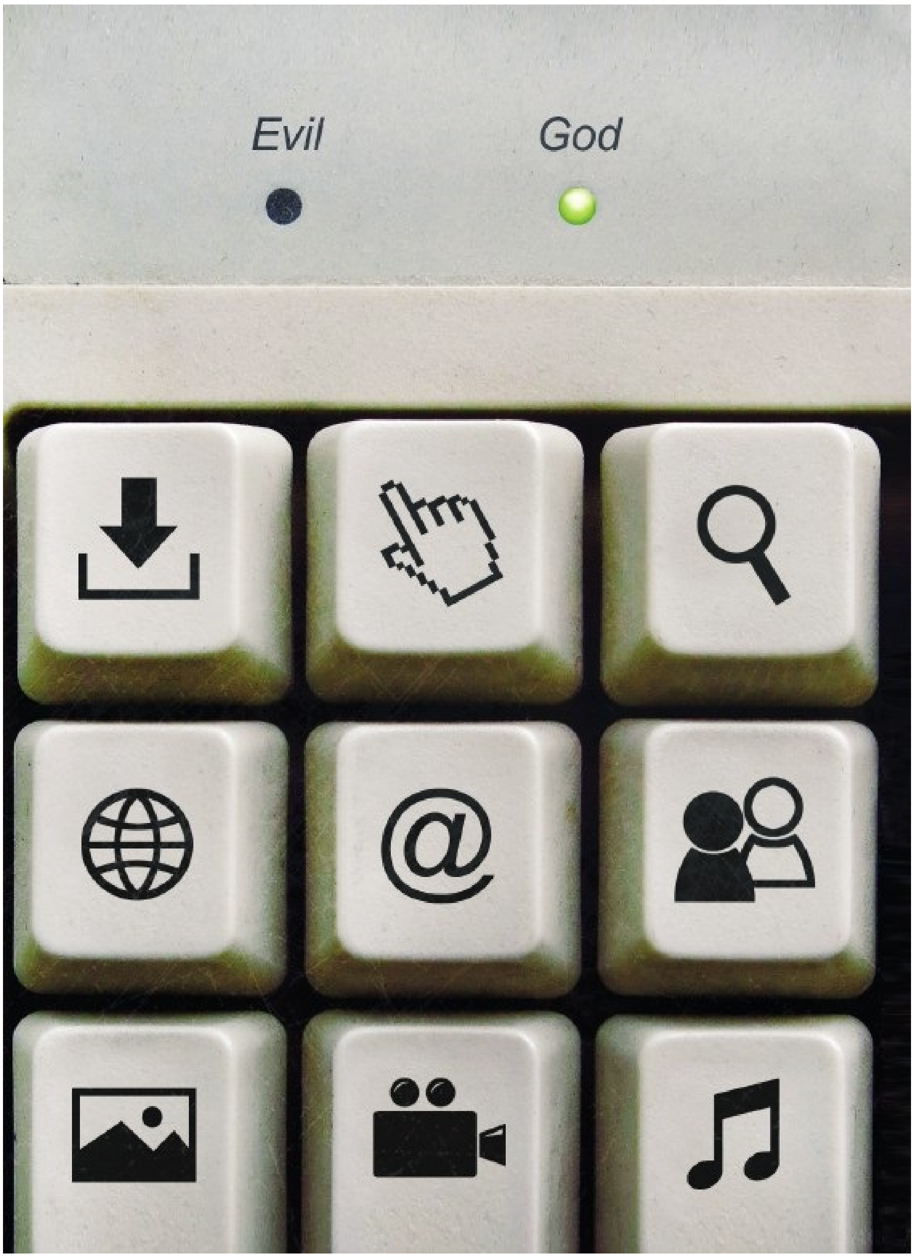
۳. چت کردن با جنس مخالف چه حکمی دارد؟

۴. آیا صفحه های شخصی حریم خصوصی ماست؟

۵. حکم ازدواج های اینترنتی چیست؟

۶. حکم بازی های آنلاین چیست؟

تصویر

ص:۸

درآمد

اشاره

داستان ماشین زمان و افسانه هایی که پیرامون آن طرح شده، دست مایه داستان ها و فیلم ها و حتی سریال های مختلفی شده که هر از گاهی نمونه جدیدی از آن تولید و منتشر می شود. در این فیلم ها معمولاً ـ فرد یا افرادی به شکلی اسرارآمیز یا با وسیله ای عجیب و غریب به قرن ها قبل برمی گردند و در آن دنیای دور از تمدن و تکنولوژی با حوادث و رویدادهای گوناگون مواجه می شوند.

اگر در این داستان افرادی از عالم گذشته به دنیای جدید پا بگذارند و پیشرفت تکنولوژیک دنیای مدرن امروز را ببینند، گمان می کنند دیوانه شده اند یا کابوسی وحشتناک را تجربه می کنند.

فرض کنید چاپارهای قدیم که مأموریت انتقال نامه ها و دستورات و حکم های مختلف حکومتی را به سایر مناطق بر عهده داشتند، با ماشین زمان به دنیای کنونی سری می زدند و می دیدند که انواع اخبار و اطلاعیه های حکومتی و عمومی و حتی نامه ها و خبرهای خصوصی افراد، بدون هر نوع هزینه ای در کسری از ثانیه از این سر عالم به آن سر کره خاکی ارسال می شود، حتماً مات و مبهوت شده می نشستند و

ص:۹

بر عمر خود که در عبور از کوه ها و جنگل ها و بیابان ها تلف شده، تأسف می خوردند.

پنجره:

ابزارهای ارتباطی جدید یکی از مهم ترین امکانات دنیای مدرن هستند که خدمات بسیاری را به بشریت می رسانند؛ اما نباید از یاد برد که همین ابزارهای مفید و سریع و قابل استفاده عموم، راهکاری جهت برخی مفاسد و انحرافات و خطرات جدی برای بشر هم محسوب می شود و به واسطه همین ابزار کارآمد، چه استفاده های نادرستی که نمی شود و چه صدمات شخصی و اجتماعی که از آن حاصل نشده است.

درنتیجه ، شناخت صحیح کمّ و کیف استفاده معقول و مشروع از این ابزارهای رسانه ای یکی از ضرورت های زندگی در این فضا است که تلاش می کنیم در این شماره رهنما به برخی از این امور بپردازیم؛ گرچه تأکید داریم آنچه گفته می شود در حد آشنایی با دیدگاه ها و فروع این مسائل است و خوانندگان محترم برای رسیدن به تکلیف دقیق خود به منابع معتبری که دیدگاه مرجع تقلیدمان را بیان می کند، مراجعه نمایند.

ص:۱۰

فصل اول: نگاه دین به ابزار نوین ارتباطات

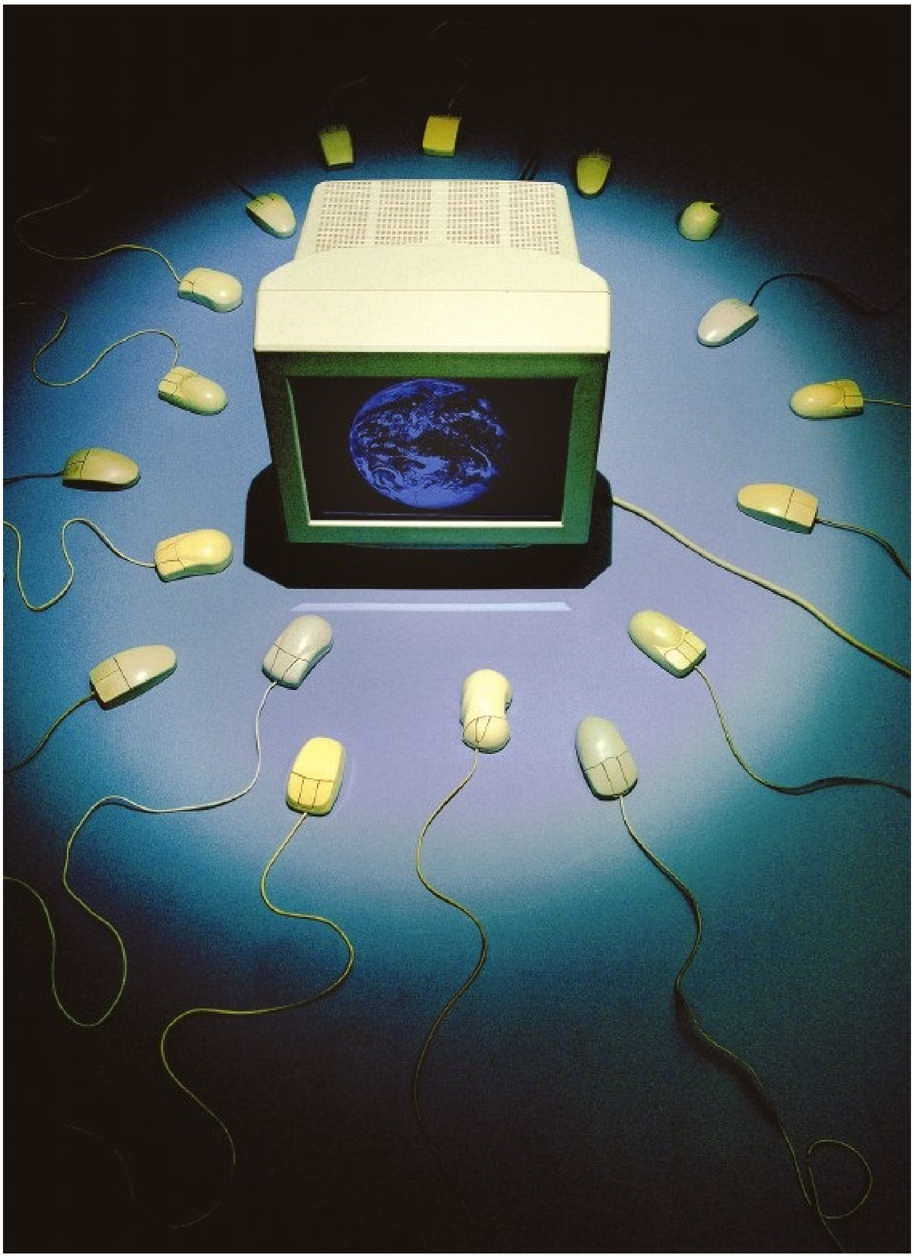
اشاره

تصویر

ص:۱۱

تصویر

ص:۱۲

سفر به همه جای دنیا تنها با یک کلیک

اشاره

پیش از هر چیز باید به این سؤال بپردازیم که آیا اصولاً دین ارتباطات اینترنتی را تأیید می کند یا خیر؟ شاید برخی گمان کنند که مشکل اصلی این ارتباطات رسانه ای مانند ایمیل و چت و شبکه های اجتماعی مانند فیس بوک و ... از نظر اسلام، عمومی ، گسترده و همچنین نوین بودن این ابزار است که حد و مرزی نمی شناسد و درنتیجه قابل کنترل نبوده، همچنین اوضاع و احوال ساختارهای سنتی و رایج را بر هم زده است. درحالی که اصولاً داستان از این قرار نیست و دین، هیچ مشکلی با ابزار و امکانات جدید نداشته بلکه با آن همراهی داشته و از آن استقبال می کند تا جایی که می توان گفت انبیای الهی در زمره اولین بهره برداران از ابزارهای خاص رسانه ای بودند؛ مثلاً- در زمانی که انسان ها مسئولیت انتقال پیام ها و اخبار را با هزار مشکل و مشقت بر عهده داشتند، حضرت سلیمان علیه السلام از هدهد به عنوان ابزار ویژه این کار بهره می برد.

پس دین و اسلام به طور عادی با این ابزار و امکانات مخالفتی ندارد، درعین حال باید توجه داشت که لازم است در نوع و کیفیت استفاده از این ابزار دقت و حساسیت به خرج داده شود؛ زیرا ممکن است

ص:۱۳

در شرایط خاصی این ابزارها از منظر شرع با محدودیت های گوناگونی مواجه شوند.

خلاصه

شریعت اسلام مخالفتی با ابزارهای رسانه ای نوین و امکانات انتقال سریع اطلاعات ندارد، هرچند مشروعیت بهره مندی از این ابزارها از نگاه شریعت به معنای جواز مطلق این قبیل ابزارها و امکانات نیست و چه بسا برخی از این امکانات به دلیل برخی پیامدهای منفی و مفاسد احتمالی ممنوع باشند یا در کمّ و کیف استفاده از این ابزارها محدودیت هایی تعریف شده باشد که باید این امور را به دقت شناخت و بر اساس این قوانین عمل کرد.

ص:۱۴

فصل دوم: محدوده های حلال و حرام در اینترنت

اشاره

تصویر

ص:۱۵

تصویر

ص:۱۶

۱.ورود ممنوع حتی شما دوست عزیز!

اشاره

اولین سؤالی که در ورود به عرصه اینترنت مطرح می شود، مسئله امکـان ورود به هر سـایت و وبلاـگی است و این که آیا این گشت و گذار آسان، از نگاه شـرع آزاد است یا خیر؟ باید توجه داشت که از نظر فقهی وقتی فضایی - هرچند مجازی – وجود دارد که منعی برای ورود دیگران در آن ایجاد نشده، اصل اولیه حلال بودن ورود به این فضا است مگر آن که مانعی برای این حلّیت و جواز وجود داشته باشد و دلیلی شرعی بر حرمت آن ایجاد شود.

پنجره

اگر فضـایی اینترنـتی جزو فضاهـای شخصـی محسـوب شـده که اجـازه ورود به آن برای عموم داده نمی شود - ماننـد صـفحه شخصـی ایمیل افراد و ...، نمی توان با اسـتفاده از ترفندهای نرم افزاری و سیسـتم های هک، وارد آن شد و از کمّ و کیف نامه نگاری یا ارتباطات دیگران مطلع شد، زیرا این کار در عمل تفاوت چندانی با ورود به خانه دیگران و سرک کشیدن

ص:۱۷

تصویر

ص:۱۸

در آن ندارد و مصداق تجسس ممنوع در اسلام محسوب می شود.

همچنین اگر فضاهـایی در اینترنت در حوزه فضاهـای خصوصـی مراکز حقوقی به حساب بیایـد ماننـد مراکز اطلاعاتی و بانک اطلاعـات و مشـخصات کـاربران و ... یـا سیسـتم هـای کنترلی مراکز حسـاس نظـامی و تحقیقاتی و ...، باز نمی توان به صِرف غیرشخصـی بودن این مراکز، به خود اجـازه ورود به این سـایت ها و یا بخش های فعال را داد؛ زیرا جـدا از مسـئله تصـرف در حریم دیگران، نفس هک کردن حریم اشـخاص حقیقی یا حقوقی از نظر قوانین رایانه ای کشور مصوب سال ۱۳۸۸ جرم تلقی شده و از این جهت هم جایز نخواهد بود.(۱)

۲.داغ ترین مطالب +۱۸

درباره سایت ها و وبلاگ هایی که ظاهراً ممنوعیتی از ورود به آنها وجود نـدارد، بلکه گرداننـدگان آنها بسـیار مشـتاق جذب مخاطب بیشتر هستند نیز محدودیت های شرعی وجود دارد تا انسان خود را از ورود به هر پایگاه مجازی آزاد نبیند؛ در واقع از نگاه شرع نمی توان خود را در فضای

۱- . قوانین رایانه ای کشور. ماده ۱: هرکس به طور غیرمجاز به داده ها یا سامانه های رایانه ای یا مخابراتی که به وسـیله تدابیر امنیتی حفاظت شده، دسترسی یابد به حبس از ۹۱ روز تا یک سال یا جزای نقدی محکوم می گردد. ماده ۱۲: هرکس به طور غیرمجاز داده های متعلق به دیگری را که در اختیار صاحب آن است برباید به جزای... محکوم می گردد.

بی در و پیکر سایبری رها دید و به وب گردی بی قاعده مشغول شد؛ بلکه ورود به برخی سایت ها و وبلاگ ها می تواند ممنوعیت شرعی داشته باشد، نمونه این موارد ممنوع، سایت هایی هستند که مشخصاً برای اهداف جنسی و عرضه محصولات مرتبط با این عرصه اعم از تصویر و فیلم و متن و... شکل گرفته اند که متأسفانه میزان این سایت ها هم کم نیست.

بدیهی است ورود به این سایت ها همان و گرفتارشدن به گناه همان، درنتیجه کسی که می داند در این مکان ها آلوده به گناه خواهد شد، برای جلوگیری از مقدمه گناه باید از وارد شدن به آنها نیز خودداری کند و برخی مراجع هم به طور مطلق ورود به این سایت ها را غیرمجاز دانسته اند.(۱)

نمونه دیگر از این موارد، سایت های تبلیغاتی یا سایت های زرد هستند که همه چیز در آنها یافت می شود و هرچند به طور خاص سایت غیراخلاقی محسوب نمی شوند اما خبرهای آنان مشتمل بر تصاویر یا مطالب نامناسب است؛ مثلاً به انتشار تصاویر خصوصی بازیگران یا دیگر هنرمندان داخل کشور اقدام می کنند که در مواردی این حرکت و مشاهده این تصاویر جایز نیست.

همچنین به نشر اخبار دروغ و یا انتشار خبرهای مخفی و خصوصی

۱- http://makarem.ir/Question.

برخی اشـخاص می پردازنـد که نشـر و ترویـج این مـوارد مصـداق افشـای اسـرار یـا تخریب شخصـیت و آزار روحی برای فرد مسلمان که همه این عناوین، مصداق اعمال حرام است.

۳.ضد نظام؛ ضد خدا!

اشاره

مشـکل جدی تر مربوط به سایت هایی است که در زمره سایت های ضد انقلاب محسوب می شوند و هیچ ابایی از نشـر دروغ و اکـاذیب دربـاره اشـخاص حقیقی و حقوقی نظام و تخریب جایگاه و اهـداف و آرمان های آنان ندارنـد و ده ها خبر دروغ و شـایعه باطـل را بـا اخبـار و وقایع صـحیح مخلوط می کننـد و یا فیلم ها و پویانمائی ها و کلیپ های گوناگونی را برای تخریب مقدسات نظام جمهوری اسلامی در درون خود قرا می دهند.

طبق نظر برخی مراجع مشاهـده این گونه محصولاـت شـرعاً جـایز نیسـت(۱)و نبایـد به بهـانه آگـاهی از حرف و حـدیث هـای دشمن، در معرض هجمه های فرهنگی او قرار گفت و یا لااقل سیاهی لشکر او شد و آمار مخاطبان او را بالا برد.

پنجره:

بدتر و بسیار خطرناک تر از این، سایت ها و پایگاه هایی هستند که رسماً در مقام تخریب یا توهین نسبت به باورهای دینی

۱- . آیت الله خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ سؤال۱۲۰۶ و ۱۱۸۴.

افراد برمی آیند و هجمه های گسترده ای را علیه باورهای دینی مخاطبان به ویژه نسل جوان سامان دهی می کنند.

تجربه نشان داده که هر اندازه مطالب این پایگاه ها برای کارشناسان خبره و مطلع از منابع دینی و تاریخی و همچنین آشنا با فوت و فن شیوه های مغالطه و استدلال های فریبنده و غیرمنطقی بی ارزش و حتی مضحک است، برای مخاطبان عام و غیرکارشناس در حوزه مباحث دینی و منطقی می تواند مخرّب و بسیار تأثیرگذار باشد.

هرچند اسلام با آزادی اندیشه مخالفتی نداشته و شنیدن همه دیدگاه ها را در فضای مناسب و با حضور کارشناسان مربوط جایز و حتی مطلوب می داند، به جهت تأثیرات منفی و مخرب این هجمه های فرهنگی، مراجعه به این پایگاه ها چیزی شبیه خرید و مطالعه کتب ضاله است که به تصریح همه مراجع نادرست و غیرجایز محسوب می شود.

۴.تو اول بگو با کیان زیستی؟

اشاره

در پایان این قسمت بد نیست به یک نکته دقیق اخلاقی هم اشاره کنیم که حشر و نشر با این فضاها و کسانی که در این وبلاگ ها و سایت ها حضور دارند، می تواند آثار مخرب روحی و معنوی برای انسان به دنبال داشته باشد؛ در واقع هرچند حضور در یک سایت غیراخلاقی یا خواندن نوشته های یک فرد بی دین و یا دیدن فیلم یا کلیپ های حاوی صحنه ها

ص:۲۲

و مطالب نادرست، مصداق همنشینی فیزیکی با این افراد نباشد، به هر حال این حضور و همراهی با کاربران گوناگون دیگر در این فضا می تواند تا حدودی همان خطرها و مفاسد روحی و روانی را به انسان منتقل کند و این رفتار مصداقی باشد از آنچه در آیات و روایات بسیار از آن نهی شده است؛ وقتی خداوند در قرآن به صراحت به مسلمانان می فرماید: «هرگاه شنیدید آیات خدا مورد انکار و ریشخند قرار می گیرد، با آنان منشینید تا به سخنی غیر از آن درآیند، چرا که در این صورت شما هم مثل آنان خواهید بود».(۱)

با توجه به آنچه ذکر شد دیگر مجالی برای توجیه های کم ارزش و بهانه های واهی برای حضور در این فضاهای مجازی و شنیدن سخنان افراد باطل و منحرف نیست به ویژه این که انسان به وضوح تأثیرات منفی حضور در این فضاها را در مخاطبان این رسانه ها مشاهده می کند، همان گونه که امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «همنشینی با بدان موجب بدبینی نسبت به خوبان می گردد».(۲)

ص:۲۳

۱- . إِذا سَمِعْتُمْ آیات اللَّهِ یُکْفَرُ بِها وَ یُسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّی یَخُوضُوا فی حَدیثٍ غَیْرِهِ إِنَّکُمْ إِذاً مِثْلُهُمْ (نساء:۱۴۰).

۲- . مُجَالَسَهُ الْأَشْرَارِ تُورِث سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْیَار (شیخ صدوق؛ امالی؛ ص۴۴۶).

خلاصه:

درباره جواز ورود به هر پایگاه اینترنتی باید توجه داشت که ورود به حریم های خصوصی افراد که در حالت عادی امکان دسترسی به آن وجود ندارد جایز نیست؛ زیرا علاوه بر این که می تواند مصداق کشف اسرار و اذیت دیگران شود مشمول ممنوعیت های قانونی است.

دیگر، ورود به هر پایگاهی که حاوی اطلاعات و فیلم ها و تصاویر مستهجن یا مطالب خلاف واقع و نادرست باشد که انسان را به دین و باورهای اعتقادی اش یا نسبت به دیگر مسلمانان یا اصل نظام اسلامی بدبین کند، صحیح نیست؛ زیرا ورود به این مراکز به معنای آلودگی به گناهان مختلف محسوب می شود.

ص:۲۴

فصل سوم: سایت های چندمنظوره و احکام دوگانه

اشاره

تصویر

ص:۲۵

تصویر

ص:۲۶

۱.اطلاعات مفید با افزودنی های غیرمجاز

اشاره

آخرین نکته ای که می توان در این زمینه ارائه داد، مشکلی است که بسیاری از اصحاب رایانه با آن دست وپنجه نرم می کنند؛ یعنی مسئله تصاویر و آهنگ های غیرمجاز برخی سایت ها و وبلاگ های مفید که به نوعی هر مراجعه کننده ای را گرفتار می کند؛ در واقع مشکل تصاویر مستهجن و مبتذل که دیدن آنها حرام است، یا شنیدن موسیقی های حرام منحصر در سایت ها و وبلاگ های فاسد و شناسنامه دار، برای این مقاصد ناپاک نیست که بگوییم تنها ورود به همین پایگاه های خاص حرام است؛ بلکه کم نیستند پایگاه های اینترنتی دیگری که حاوی کارکردها و مطالب مفید و قابل استفاده هستند، اما درعین حال همان صفحه ای که دارای یک مقاله مفید علمی است، حاوی تصاویر و صحنه های حرام و مستهجن نیز می باشد یا در پس زمینه سایت موسیقی غنایی پخش می شود.

پنجره:

نباید فراموش کرد که ضرورت و فواید استفاده های صحیح

ص:۲۷

این پایگاه ها به معنای جواز دیدن این قبیل تصاویر و آلوده شدن به مشکلاتی از این دست نیست،(۱)

ورود به این عرصه ها تنها در صورتی مجاز خواهد بود که انسان مطمئن باشد به گناه کشیده نمی شود و می تواند با کنترل خود از نگاه یا با تغییرات سیستمی مانند حذف موسیقی متن یا جلوگیری از امکان بازشدن تصاویر و فلش ها در صفحه، تنها از مطالب مفید بهره ببرد.

درنتیجه اگر این اطمینان وجود نداشت، نباید فراموش کرد که از نظر عقل، ارتکاب مقدمات عمل حرام نیز حرام خواهد بود و ورود به سایت یا پایگاه اینترنتی که در حاشیه خود انسان را گرفتار گناه می کند نیز حرام است و باید بی خیال اطلاعات مفید اما دارای حواشی مضر شد.

۲.حرمت اولی و ثانوی

اشاره

نکته مهم دیگری که باید به آن توجه شود آن است که چه بسا یک کار معین به خودی خود منع شرعی نداشته باشد، اما به دلیلی خاص، حرمتی ثانویه پیدا کند؛ مثلاً اصل یک کار در حالت عادی حلال باشد، اما به جهت ممنوع و غیرقانونی اعلام شدن آن از سوی حکومت اسلامی - طبق دیدگاه مراجعی که عمل به دستورات حکومت اسلامی را لازم می دانند - انجام آن منع شرعی پیدا می کند.(۲)

۱- .http://www.sistani.org.

۲- . امام خمینی؛ استفتائات؛ ج۳، ص۵۴۳، سؤال ۱۷۵.

در پایگـاه هـای اینترنتی هم مسـئله از همین قرار است، یعنی چه بسـا اصـل ورود به برخی پایگاه ها برای انسان حرمتی نداشـته باشد یا اسـتفاده از برخی ابزارهای رسانه ای مانند بعضی شبکه های اجتماعی همچون فیس بوک و... در حالت اولیه مشتمل بر عمل حرامی نباشد؛ اما اگر حضور در این پایگاه ها و استفاده از این ابزارهای رسانه ای از سوی حکومت اسلامی ممنوع اعلام شود، بهره برداری از این سایت ها نیز دچار منع شرعی می گردد.

البته بایـد به طور دقیق به قوانین معین و مصوب مراکز و نهادهای قانونی مربوط توجه نمود و دید آیا منع مشـخص قانونی برای بهره برداری از این رسانه معین وجود دارد یا خیر؛ نظیر همین حکم در استفاده از نرم افزارهای فیلترشکن هم وجود دارد.

درنتیجه نبایـد فراموش کرد که این گونه امور به طور دقیق تابع مقررات مصوب و معین نظام بوده و بایـد ماهیت قوانین مربوط را دقیق بررسی کرد و سپس درباره ممنوعیت شرعی یا عدم ممنوعیت شرعی در استفاده از این پایگاه ها اظهارنظر کرد.

ص:۲۹

خلاصه:

ممکن است برخی پایگاه های اینترنتی در وضعیت اولیه برای استفاده های صحیح و مشروع کاربردهای مفیدی داشته باشند، اما در کنار مطالب و کارکردهای مفید خود دارای حواشی نادرست مانند تصاویر و یا موسیقی متن نامشروع باشند که باید توجه داشت استفاده مفید از این مراکز مشروط به اطمینان از سلامت این حواشی نامشروع است؛ همچنین اگر بهره برداری از برخی پایگاه ها به تشخیص مراکز قانونی نظام اسلامی ممنوع شده باشد، ورود به این مراکز از نظر برخی مراجع، غیرمجاز محسوب می شود.

ص:۳۰

فصل چهارم: ارتباط با نامحرم در فضای مجازی

اشاره

تصویر

ص:۳۱

تصویر

ص:۳۲

۱.G یا B؟

یکی از اصلی ترین سؤال های افراد در استفاده از رسانه های گوناگون، مسئله ارتباط با جنس مخالف است. مثلاً بسیاری می پرسند آیا چت کردن با جنس مخالف یا ارتباط ایمیلی و یا فیس بوکی با جنس مخالف جایز است یا خیر؟ در پاسخ باید گفت به طور کلی حکم ارتباطات اینترنتی همانند ارتباطات معمولی و سنتی اعم از ارتباط حضوری، نامه نگاری یا ارتباط تلفنی است و تفاوت چندانی بین این امور نیست. در واقع طبق قاعده کلی که از جانب فقها بیان می شود، نفس ارتباط با جنس مخالف در صورتی که در حد متعارف باشد و منشأ شهوانی نداشته و همچنین ترس از افتادن در گناه در آن نباشد، مشکلی ندارد. درنتیجه بر اساس نظر عمومی و اولیه اکثر مراجع، اصل این ارتباط منع شرعی ندارد، به شرطی که همه حدود و ضوابط معین ارتباط با جنس مخالف در آن رعایت شود و این ارتباط تبدیل به دوستی با همان تعاریف روشن عرفی آن نشود؛ زیرا مراجع تقلید، دوستی با جنس مخالف را جایز نمی دانند(۱)و در این امر ،کیفیت ادامه دوستی و استمرار آن، اهمیت ندارد که از طریق

۱- . آیت اللّه خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ س۶۴۶ و ۶۳۸.

تصویر

ص:۳۴

چت و ایمیل باشد یا پیامک و تلفن و ارسال هدیه و... .

درعین حال به دلیل احتمال بالای وقوع در حرام در این گونه ارتباطات با نامحرم برخی از مَراجع در برخی پاسخ های فقهی به طور کلی این گونه ارتباطات را مجاز ندانسته اند.(۱)

منطقی بودن این قبیل فتواها وقتی روشن می شود که می بینیم راحتی برخورد در فضای مجازی با جنس مخالف و مشروع دانستن این رفتارها در اینترنت، بستر مهمی برای شکل گیری روابط پرخطر بیرونی و مفاسد همراه آن می گردد.

۲.ازدواج های اینترنتی

اشاره

بسیاری از افراد می پرسند آیا می توان در فضای چت یا به صورت ایمیلی خطبه عقد را جاری کرد و مَحرم شد؟

در پاسخ باید گفت که در ایجاد محرمیت، تنها راهکار، جاری شدن صیغه شرعی است که یا توسط خود زن و شوهر و یا وکیل آنها انجام می شود؛ اما همان گونه که ممکن است فردی از پشت تلفن این صیغه را به درستی جاری کند و بین زن و مرد در دو نقطه عالم محرمیت ایجاد شود، ممکن است همین امر از طریق چت و مانند آن هم انجام شود؛ اما در این میان توجه به دو نکته ضروری است: اول آنکه در صحت عقد شرعی باید همه شروط و ضوابط صحت عقد مانند تعیین مَهر

۱- http://www.sistani.org.

(مدت عقد در عقد موقت) و رضایت پدر دختر و قصد جدی اجرای عقد و خواندن عقد به شکل صحیح شرعی رعایت شود و اینکه دو طرف ممکن است هیچ وقت همدیگر را نبینند و این عقد تنها برای راحت بودن در چت و مانند آن اجرا شده باشد، دلیل نمی شود که در رعایت این شروط، تساهل شود و نباید فراموش کرد که بدون این شروط، عقد و محرمیتی اتفاق نیفتاده است.

دوم آن که اگر عقد به شکل صحیح و شرعی واقع شد، باید طرفین به مقتضای آن پایبند باشند و نمی توان بعد از اتمام چت آن را نادیده گرفت، بلکه اتمام عقد صحیح دائم به اجرای صحیح طلاق و اتمام عقد صحیح موقت به پایان یافتن زمان عقد یا بخشش باقی زمان از طرف شوهر است و بدون رعایت این امر هر عقد دیگری برای دختر ناصحیح خواهد بود.

در نهایت ذکر این مسئله مهم هم ضروری است که ازدواج هایی که از طریق آشنایی های اینترنتی و ارتباطات مجازی کلید می خورد، معمولاً دوام چندانی نداشته و به طلاق یا مشکلات گوناگون منجر می شود و دوستان جوان نباید از خطرهای این قبیل رفتارها غافل باشند.

ص:۳۶

خلاصه:

ارتباط با جنس مخالف در فضای مجازی هم می تواند مصداق عملی حلال باشد و هم حرام. درنتیجه عمده عناوین ارتباط حرام در اجتماع در ارتباط اینترنتی هم می تواند مصداق داشته باشد و نباید تصور کرد دوستی و ارتباط اینترنتی تا هرکجا هم که کشیده شود، حکم دوستی های اجتماعی را ندارد و حلال است.

به علاوه باید دانست – فارغ از معقول بودن یا نبودن این کار– امکان اجرای عقد ازدواج بین دو نفر در فضای اینترنت وجود دارد به شرط آن که شروط و قواعد شرعی صحت عقد رعایت شود، یعنی تفاوتی بین حکم عقد صحیح در بیرون و یا در اینترنت نیست؛ درنتیجه همان گونه که بدون وجود حتی یک شرط عقد و محرمیت واقع نمی شود، بر فرض وقوع عقد صحیح، نمی توان آن را فراموش کرد و به مقتضای آن پایبند نبود.

ص:۳۷

تصوير

ص:٣٨

فصل پنجم: عفت کلام و نگاه در فضای حقیقی و مجازی

اشاره

تصویر

تصوير

ص:۴۰

۱.دروغ ممنوع

اشاره

یکی از آفت های مهم در عرصه رسانه های مورد نظر، رواج دروغ گویی وبیان خلاف واقع از جانب اصحاب این رسانه ها است. در واقع از چت بازان حرفه ای تا آماتورترین افراد در حوزه ارتباطات اینترنتی، به خوبی می دانند که در این فضا، غالب حرف ها و ادعاها واقعی نبوده و دختر ۲۲ ساله ای که خود را ساکن کالیفرنیا و با مدرک فوق لیسانس «IT» معرفی می کند، احیاناً پسر بیکار سربازی نرفته دیپلم ردّی از دارغوزآباد سفلی است!

پنجره:

مشکل اصلی این پدیده به آنجا برمی گردد که احتمالاً۔ برخی افراد گمان می کنند که دروغ در فضای نا محدود و فاقد نظارت اینترنت اشکالی ندارد و در این فضای مجازی، هر چه می خواهد دل تنگت می توانی بگویی. درحالی که به هیچ وجه این گونه نیست و ناشناس بودن افراد دلیلی بر جواز دروغ گویی نیست.

ص:۴۱

البته استفاده از نام مستعار امری طبیعی و متداول در این عرصه است و منعی هم ندارد؛ زیرا هرکسی می داند آی دی «رستم» می تواند اسم مستعار یک جوان دیلاق ۵۰ کیلویی باشد؟! اما درعین حال این امور متعارف و طبیعی دلیل نمی شود که اگر کسی از شما خواست خود را معرفی کنید، هر چه دلتان خواست بگویید، بلکه یا باید از معرفی خود امتناع نمایید و یا خود را به درستی معرفی کنید؛ به ویژه که بی مبالاتی در صداقت در این قبیل فضاهای مجازی به طور کلی در روحیه انسان اثر گذاشته و فرد در فضای حقیقی هم تقیّد به صداقت و دوری از دروغ را ازدست می دهد، اینجاست که می توان اهمیت این تذکر مهم خداوند را دریافت که می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید! از گام های شیطان پیروی نکنید! هرکس پیرو شیطان شود او به فحشا و منکر فرمان می دهد».(۱)

۲.حریم نیمه خصوصی

اشاره

یکی دیگر از آفت های این عرصه استفاده از تصاویر مختلف در وبلاگ یا در صفحه های شخصی است؛ دیده می شود گاهی افراد جوّگیر شده و به خاطر جلب توجه دیگران یا برای کم نیاوردن در برابر دیگر کاربران، عکس های نامناسبی از خود و دیگران را در آن قرار می دهند. روشن است که اگر نفس عکس در زمره عکس های مستهجن و تحریک کننده

۱- . يا أَيُّهَا الَّذينَ آمَنُوا لاتَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطانِ وَ مَن يَتَّبِعْ خُطُواتِ الشَّيْطانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشاءِ وَالْمُنْكَر (نور: ۲۱).

به حساب بیاید استفاده از آن و به گناه انداختن دیگران حرام است. به علاوه اگر در این عکس از تصویر دیگر مسلمانان استفاده می شود، نباید زمینه هتک و ریختن آبروی آنها فراهم باشد.

مثلا استفاده از تصویر بدون پوشش مناسب افراد مؤمن که به نوعی موجب هتک حرمت آنها محسوب می شود صحیح نیست؛ درباره تصاویر خود نیز باید حریم ها را حفظ نمود.

پنجره:

صفحه شخصی دلیلی بر حریم شخصی نیست تا خانمی بگوید این صفحه همانند حریم شخصی خانه ام محسوب می شود و فرد نامحرم یا افراد جنس مخالف نباید در آن سرک بکشند و به عکسم نگاه کنند، بلکه این مکان لااقل چیزی شبیه ماشین شخصی است که در معرض دید و نگاه دیگران است و نمی توان در آن محیط شخصی هم بی حجاب بود.

۳.چت تصویری

اشاره

از همین جا پلی بزنیم به موضوع چت های تصویری و مواجهه مستقیم بین افراد که به مدد «وب کم» و دیگر ابزار تصویربرداری به راحتی امکان پذیر است و می توان مخاطب خود را از پس فرسنگ ها مشاهده نمود. برای بسیاری این دغدغه وجود دارد که حکم تصویری که از

مخاطب در صفحه نمایش دیده می شود، چیست؟ در پاسخ باید گفت این تصویر طبق نظر مراجع همانند تصویر مستقیم تلویزیونی است و در هر دو مورد تفاوتی با مواجهه مستقیم ندارد؛(۱) یعنی بر این اساس حکم تصویر مستقیم همانند ملاقات حضوری بوده و همه شرایط مواجهه مستقیم با نامحرم را باید در آن ملاحظه کرد و نمی توان فریب قلقلک های شیطان را خورد و پشت رایانه و در برابر نامحرم یا نامحرمان کمی راحت تر بود و کم کم، کمی بیشتر از کمی و ... .

درنتیجه اگر از نظر مرجع تقلید ما اصل چت کردن مشکلی نداشته باشد، تصویر مخاطب نامحرم مسلمان در آن باید کاملاً پوشیده باشد و اگر مخاطب، غیرمسلمان باشد نیز میزان مجاز نگاه به تصویر او زمانی است که محدوده متعارف پوشش در آن رعایت شده باشد و نگاه جنبه لذت جنسی و مانند آن به خود نگیرد یا ترس وقوع در حرام در آینده در میان نباشد.

گاهی شنیده می شود افرادی بدون نشان دادن چهره خود، بر پوشش کامل سایر قسمت های بدن حساسیت چندانی نداشته و به گمان ناشناس بودن، حکم به حلّیت برخی بی مبالاتی ها می دهند؛ درحالی که این امر هم صحیح نیست و طبق دیدگاه فقهی که بیان کردیم، در این قبیل نمایش های مستقیم، تفاوتی بین پوشش صورت و سایر اعضای بدن نیست.

۱- . آیت الله خامنه ای؛ اجوبه الاستفتائات؛ مسئله ۱۱۸۲.

خلاصه:

صـداقت و راست گویی در فضای مجازی هماننـد فضای حقیقی و مراودات اجتماعی ضـرورت دارد و نباید تصور کرد که در فضاهـای اینترنتی اعم از چت و ... می توان هر چیز غیرواقعی را عنوان کرد و مثلاًـ اطلاعـاتی نـادرست درباره خود به مخاطب عرضه کرد.

به علاوه در این محیط بایـد دقت لازم و کافی را در انتشار تصاویر خصوصـی خود و دیگران به خرج داد و از انتشار تصاویری که موجب هتک حرمت یا رفتن آبروی دیگران می شود یا تصاویر خصوصـی خود که فاقد ضوابط شـرعی مانند پوشـش لازم است خودداری نمود؛ زیرا صـفحه شخصـی یـا وبلاـگ خصوصـی به منزله حریم شخصـی که ممنوعیت از ورود دیگران را به همراه داشته باشد نیست.

ص:۴۵

تصویر

ص:۴۶

فصل ششم: احکام معاملات اینترنتی

اشاره

تصویر

ص:۴۷

تصویر

ص:۴۸

۱.از شیر مرغ تا جان آدمیزاد

یکی از مزایای مهم اینترنت، آسان شـدن انجام بسـیاری از خـدمات اداری و مالی ماننـد فعالیت های بانکی و غیره است که از حجم بالای رفت و آمـدهای درون شـهری جلوگیری می کند؛ به مرور زمان معاملات و خرید و فروش های اینترنتی در جامعه ما جایگاه خود را پیـداکرده و سایت ها و وبلاگ های مجازی خریـد و فروش نیز ماننـد قارچ، فضای اینترنت را پر کرده اند و هر چیزی که فکرش را بکنید برای شما تهیه و با پیک به منزلتان ارسال می کنند.

کم نیسـتند کسـانی که هیـچ گـاه به این معاملـات و فروشـگاه هـای مجـازی اعتمـاد نکرده انـد و ضـریب امنیت پـایین در این معاملات، دلیل موجه آنها از پرهیز در اقدام به خرید و فروش در این عرصه است؛ اما عده ای هم نسبت به صـحت شـرعی این قبیل معاملات تردید دارند و احتمال می دهند این قبیل معاملات از اساس مشکل دار باشد.

در پاسـخ به این عـده باید گفت معاملات اینترنتی از دو شـکل خارج نیسـتند، یا همان معاملات سـنتی و رایج در قالب عرضـه کالا و خرید و فروش توافقی هستند که تفاوتی با معاملات عادی در بازار ندارند. در

ص:۴۹

این موارد یا معامله اصلی در هنگام تحویل جنس صورت می پذیرد و اقدام اینترنتی قبلی تنها در حد مقدمات معامله و مراحل اولیه توافق است و یا معامله طرفین در همان فضای مجازی بوده و پول به حساب فروشنده واریز می شود که در این صورت هم بر فرض صحیح بودن، شرایط دیگر معامله مانند رضایت طرفین و عدم فریب کاری و رَبَوی نبودن معامله و ...، اصل معامله منع شرعی ندارد.

شکل دوم معاملات اینترنتی، معاملات خاص شبکه های هرمی هستند که در قالب خرید و فروش صوری (بدون رد و بدل جنس در خارج) برخی اجناس مانند الماس و ... اقدام به جذب سرمایه گذار می کنند که این قبیل معاملات از دیدگاه برخی مراجع از اساس باطل هستند چه در فضای بیرونی انجام شوند و چه در فضای اینترنتی.(۱)

به علاوه بسیاری از این معاملات شبکه های هرمی خلاف قانون بوده و همکاری با این مراکز و شبکه ها از این جهت هم می تواند مشکلات شرعی خود را داشته باشد.

۲.بازی های آنلاین

اشاره

یکی از تفریح های جدید در عرصه اینترنت، عرضه بازی های آنلاین است که هر فردی از هر کجای عالم می تواند در یک بازی فردی یا جمعی شرکت کند و در عین تفریح و سرگرمی میزان مهارت خود نسبت به

۱- http://www.sistani.org.

دیگر گیم بازان سراسر دنیا را بیازماید.

عرضه می شوند ، اما برخی دیگر رایگان نبوده و فرد با پرداخت مقداری پول می تواند در بازی شرکت کند، البته اگر در بازی برنده شود پول ورودی به همراه جایزه به او برمی گردد. طبق نظر مراجع این عمل مصداق قمار است و شرکت در این بازی های آنلاین جایز نیست.(۱)

تا اینجای کار مشکل چندانی ندارد و تکلیف شرعی مسئله روشن است، اما مشکل از زمانی آغاز می شود که این بازی ها از قالب بازی های ساده ماشین سواری یا کشتن دشمنان و فتح سرزمین آنها فراتر رفته، تبدیل به موضوع های عجیب و غریبی نظیر ساختن حکومت و سامان دادن قلمرو و یا ایجاد یک زندگی در محیط مجازی و ... می شوند که این فضای جدید و البته عجیب و غریب علاوه بر اهداف گوناگون فکری و فرهنگی که از جانب طراحان آن برای مخاطب دارد – و باید به آن نیز توجه جدی داشت – دارای منافع و جهت گیری های خاص مادّی و اقتصادی نیز برای سازندگان و گردانندگان این سایت هاست.

فرض کنیم شما در این بازی پادشاه یک منطقه کوچک معرفی می شوید و سپس برای قلمرو حکومت خود دست به ساختن قصر و بارو و استحکامات زده یا سپاه و تجهیزات برای حمله به کشورهای همسایه فراهم می کنید، اما این همه هزینه از کجا باید بیاید؟ معلوم است

ص:۵۱

۱- http://islamquest.net.

از جیب مبارک شما! یعنی مجبور می شوید برای توسعه حکومت خود از سایت مذکور مقداری طلای مجازی خریداری کنید و برای این کار هم باید به حساب کمپانی طراح بازی یا گردانندگان سایت، پول واریز کنید تا به شما چند صندوق طلا بدهند و شما به خیال پردازی خود در بازی ادامه دهید.

طبق استفتائی که بنیاد ملی بازی های رایانه ای از برخی مراجع تقلید کرده است، نفس این معامله و خرید و فروش مجازی بین کاربرِ بازی و سایت گرداننده بازی منعی ندارد و این عمل مصداق قمار نیست.(۱)

۱- . http://www.ircg.ir.

خلاصه

ارتباطات اقتصادی و انجام معامله در فضای اینترنت ممنوع نیست و با فرض رعایت ضوابط معامله صحیح شرعی، خرید و فروش در فضای اینترنت مشکلی ندارد؛ مگر آن که این معاملات از قبیل فعالیت های شبکه های هرمی باشد که به نظر برخی از مراجع صحیح نیست.

به علاوه ارتباط با سایت های بازی آنلاین و پرداخت پول به آنها اگر مصداق نوعی قمار باشد، حرام است مانند آن که پرداخت پول به معنای شرط ورود کاربر به مسابقه باشد تا در فرض پیروزی، اصل پول و جایزه را ببرد؛ وگرنه اصل ارتباط با این سایت ها حتی پرداخت پول برای خرید مجازی مصالح و ابزار موفقیت در بازی به تصریح برخی مراجع منع شرعی ندارد.

ص:۵۳

تصویر

مجموعهٔ یک صد جلدی کتابچه های رهنما
رهنما
مرکز پخش : مشهد مقدس،حرم مطهر، نبش باب الجواد(علیه السلام)، فروشگاه عرضهٔ محصولات رضوی
تلفن : ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

تصویر

لوح فشرده کتابچه‌های رهنما (نسخهٔ ۲)
مرکز پخش : مشهد مقدس،حرم مطهر، نبش باب الجواد(علیه السلام)، فروشگاه عرضهٔ محصولات رضوی
تلفن : ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

تصویر

نسخهٔ ویژه تلفن همراه کتابچه‌های رهنما (نسخهٔ ۲)

محل دریافت:

- حرم مطهر، مرکز پاسخگویی به سوالات دینی آستان قدس رضوی (مدرسه پریزاد)
- وب کیوسک های مستقر در حرم مطهر

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹